

Renéju Girardu v spomin

(25. december 1923 - 4. november 2015)

V spomin na Reného Girarda ne bom našteval njegovih velikih dosežkov. Ne bom navajal, kakšne položaje je zasedal, koliko nagrad je prejel, koliko točk je zbral v svoji akademski karieri. Tudi sam se po tej strani ni bil vaju izpostavljati, se postavljati za zgled, ki se (kot je poudarjal) zlahka spremeni v oviro, tekmeča, ki bi ga radi uničili. Je pa zato postal za mnoge kamen spotike: nasprotovali so mu, ker je vztrajal pri iskanju trdne antropološke resnice v času modnega perspektivizma; zamerili so mu, da je "že pokopano" krščanstvo postavil na posebno mesto v času skoraj zapovedanega, dogmatskega ateizma na področju humanističnih ved; opozarjali so, da njegov poudarek na spoznanju prinaša nevarnost gnostičnega dualizma. Po drugi strani so nekateri postali njegovi zvesti sledilci (celo do te mere, da se na spletu najde nabor "žirardijanskih" pridig za celo bogoslužno leto), nekateri so samo uporabljali njegove uvide in jih (na bolj ali manj "sekulariziran" način) s pridom uporabili na najrazličnejših področjih humanistike in družboslovja, zanimive vzporednice in potrditve njegove misli pa prihajajo z odkritji v psihologiji in nevroznanosti. In vendar: če bi samo postavil teorijo in miselno šolo s sledilci

in nasprotniki, ne bi bil veliko več kot še en sodobni sofistični učitelj. Na postavke njegove mimetične teorije lahko podamo marsikakšen ugovor, težko pa bi omajali njegovo premočrtnost pri zasledovanju resnice. Bil je zaljubljen v resnico in zaljublenci so nemogoči ljudje. Odkar se mu je prvič zablislila med branjem Stendhala, Dostojevskega in Cervantesa, je ni več izpustil izpred oči. Sledil ji je. V megleni gozd mitologije, v goščavo literature, v močvirje zgodovine. In v jasno evangelijev. Če je v njegovi misli prisoten dualizem, je to dualizem zakritosti in razkritja, nevednosti in razodetja, ki pa po mojem mnenju ni toliko ontološki kot etični dualizem izbire med stranjo preganjalcev in stranjo žrtve. Le ena stran nosi resnico. Zanj je bila prisotna povsod, le odstreti je moral preganjalčeve prikaze, te človeške (prečloveške) preobleke, s katerimi si prekrivamo svoj lastni odsev. Njegova teorija je svojevrstno ogledalo celotnega človeštva in vsakega posameznika v njegovi intimi hkrati. Ogledalo, ki ne kaže lepe podobe, ampak spačeni obraz nasilja. Če se nam zdi Girardova misel preveč črnogleda, si moramo pred oči poklicati (na primer) zgodovino 20. stoletja. Ali začetek zdajšnjega. Ali, le nekaj dni po Girardovi smrti, bombne napade v Bejrutu

in Parizu. Ker nasilje ne deluje več, ker z nasiljem ne moremo več zamejiti nasilja, ker je resnica nasilja vedno bolj očitna - namreč, da je laž, da ne more proizvesti resnice, da je samo v sebi nemočno - zaradi vsega tega se nasilje vse bolj stopnjuje, prestopa bregove, meje in ograje, se razseja vsepovsod - in vse bolj razkriva svojo naravo. (V tem času pada tudi maska pacifizma, za katero je Evropa skrivala ceno vzdrževanja miru na svojem od vojn utrujenem kontinentu, namreč izvoz vojne v tretji svet, zdaj pa se izvoženo nasilje v polni meri vrača na njene meje in pljuska čez.) Živimo v apokalipsi, kot je namigoval Girard? Ne vem, podobno bi lahko trdili (in so trdili) kristjani leta Gospodovega 64 ali 999. Morda gre bolj za ponovno prebujeno zavest, da kristjan vedno že biva v apokalipsi, v razodetju Boga, ki topi pregrade človekove mimetičnosti, s tem pa odpira tudi pot inherentni tekmovalnosti na življenje in smrt. Dokler se ne zave, da nima za kaj tekmovati, ker mu

je vse že dano, življenje in smrt, v Gospodu. Dokler se ne zave, da je bit, za katero hlata, laž, ker za njo leži samo nasilje, samo nič. Dokler se ne zave, da je bit dar, ki ga prejema kot lilije na polju. Zato je Girardova misel kljub vsemu misel upanja, kot vsaka prava krščanska apokalipsa. Trdnega upanja na uresničenje, na življenje v resnici. Upanje, ki je zdaj zanj, ko je po krščanskem verovanju že v resnici, uresničeno. Kaj pa za nas? Ker se svoje mimetičnosti ne moremo preprosto otresti, ker se ne moremo otresti svojega nasilja, nam ostane izbira pravega zgleda. Enega od teh nam lahko ponuja Girard; za zgled nam namreč ne ponuja sebe. V posnemanje nam ponuja Kristusa, v katerem je Bog sam hotel posnemati človeka v vsem, razen v grehu. Tu se krog nasilne mimetičnosti razpne in začne se čisto drugačno posnemanje, ljubezen in usmiljenje. Hvala ti, René Girard, za delo resnice (*facere veritatem*), za obujeno globino odgovornosti in za prostor upanja na razprtje ljubezni.